

Çankırı Kenti Spor Alanlarının Yeterliliği Üzerine Bir Araştırma

U. Pekin Timur¹ Ö.B. Timur¹ C. Kuş Şahin² C. Dağistanlıoğlu³
Ö. Çaltı⁴ O.S. Pektaş⁴

¹Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Çankırı

²Süleyman Demirel Üniversitesi, Eğirdir Meslek Yüksekokulu, Peyzaj ve Süs Bitkileri Programı, Isparta

³Eğirdir Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Isparta

⁴Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Fakültesi, Çankırı

Bu çalışmada, Çankırı il merkezindeki (merkez ilçe) spor alanlarının mevcut durumları, genel özellikleri, planlama prensipleri ve standartları incelenmiş, bu alanların fiziksel yeterliliği; alan, büyüklük, tesis türü, tesis sayısı, tesis kapasitesi ve hizmet alanları açısından ortaya konulmuştur. Hizmet alanları CBS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) kullanılarak belirlenmiştir. İl merkezindeki spor alanlarının toplam alanı 161 dekar olarak hesaplanmış, spor alanı planlama standartlarına erişebilmek için 28 adet spor tesisinden oluşan 241 dekarlık yeni spor alanı gerektiği belirlenmiştir. Sonuç olarak, spor alanları planlama kriterlerine göre; Çankırı il merkezindeki spor alanlarının mevcut durumu; gerek tesis türü ve sayısı, gerek tesis kapasitesi ve büyüklük ve gerekse hizmet alanı ve toplam alan olarak kentte olması gereken spor alanı miktarı açısından yetersiz bulunmuştur. Bunlara ek olarak, mevcut spor alanlarının çoğunun bakımsız durumda olduğu ve bu alanların yeşil alanlarla birlikte ele alınmadan planlandığı belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre; il merkezinde bulunan mevcut ve gelecekte yapılacak spor alanlarının yeterli ve başarılı olabilmesi için öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Spor alanları, Çankırı, planlama, açık-yeşil alan, CBS

A Research on Efficiency of Sport Areas in Çankırı City

In this study; existed conditions, general features, planning principles and standarts of the sport areas in Çankırı provincial center were examined and physical efficiency of these areas were evaluated in terms of field, facility capacity, facility size, facility type, and facility number, also service areas. Service areas were determined by using Geographical Information System (GIS). The total areas of the sport areas in the provincial center were found as 161 decare, for accessing to planning standarts of sport area, it would be determined that needed 241 decare sport areas which has been 28 new sport facilities in the provincial center. As a result, according to planning criteria of sport areas, the sport areas in Çankırı provincial center were found insufficiently in terms of the facility type and number, facility capacity and size and service area and the number of sport area. In addition, it was determined that most of the existing sport areas were neglected by professional maintance and these areas were planned without any considerations with green areas. According to these result, accurate proposal were presented to be sufficient and successful in existing and future sport areas in the provincial center.

Keywords: Sport area, Çankırı, planning, open-green area, GIS

Giriş

Modern yaşantının kentlerde yoğunlaşan ve ağırlaşan yükü, bugünün insanını çeşitli baskılar altına sokmaktadır. Kent insanının hızlanan yaşama temposu içinde dinlenme ve eğlenmeye ayıracağı zaman, sağlıklı bir fiziksel ve ruhsal yaşantı için zorunluluk olmaktadır (Başal ve Ark., 1997). İnsanların serbest zamanlarında kullandıkları açık ya da kapalı rekreasyon alanları, kent içinde temel alan kullanımlarından biri olmakla birlikte, diğer alan kullanımlarını bütünleştirici ya da birbirinden ayırıcı özelliği ile kentin fiziksel dokusunu dengeleyen ve kentler

için önemli işlevleri olan alanlardır (Karaküçük, 2008).

Genel olarak değerlendirildiğinde spor alanları, 15-24 yaş arasındaki gençlerle, olgun yaştakilere, fiziki rekreasyon imkanı sağlayan mekanlar olarak tanımlanabilir. Bu alanlar; atletizm alanları, yüzme havuzları, tenis, voleybol, basketbol, hokey, futbol, badminton vb. gibi çeşitli oyunlar ile, paten alanları, piknik yeri, açık hava tiyatrosu gibi kullanımları içerir (Akdoğan, 1972). Söz konusu alanlar, mekansal özelliklerine göre; açık spor alanları, kapalı spor alanları ve sporlaştırılmış doğal ve kentsel

mekanlar olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Aksu, 1997).

Erdem (1989)'a göre spor alanları; sadece sporcular için ayrılmış mekanlar değildir. Özellikle açık olan spor alanları, kentlerin önemli açık ve yeşil alanlarından biridir. Bu nedenle spor alanları yeşil bir doku ile planlanmalıdır (Kelkit ve Ak, 2003). Gelişmiş ülkelerin hemen hemen tümünde bu yönde ortak bir eğilim söz konusudur. Hatta birçoğunda bu alanlar, kent parkları ile birleşmiş "park-spor alanları" kombinasyonu biçiminde gelişme göstermiştir (Akdoğan, 1972 ; Başal ve Ark., 1997).

Ancak, kentleşmeden kaynaklanan nüfus artışı kent içindeki rekreatif amaçlı planlanan parkların, spor ve oyun alanlarının ve diğer benzeri tesislerin yetersiz kalmasına neden olmaktadır (Karaküçük, 2008).

Butler (1958)'e göre, bir kent için spor alanı gereksinimi belirlenirken, gelecekteki ve mevcut nüfusa göre, her 800 kişi için 4 - 4.5 dekar alanın ayrılması ve asgari ölçüsünün nüfusa ayarlanmak üzere, 60-65 dekardan az olmaması gerekmektedir (Akdoğan, 1972). Chaira ve Koppelman (1969)'a göre ise, spor alanları her 1000 kişi için 6 dekar olarak ayrılmalı ve alan büyüklüğü ise 40-60 dekar olmalıdır. Chapin (1965) ise, her 1000 kişi için 5 dekar spor alanının ayrılmasını ve alan büyüklüğünün de 40-120 dekar olması gerektiğini belirtmiştir (Bakan ve Konuk, 1987).

Ayrıca bu alanların kent içinde dağılımı, dengeli olmalı ve bu alanlara ulaşım kolay

olmalıdır (Kelkit ve Ak, 2003). ABD'de park planlanmasında genel eğilim, bu alanların hemen herkesin azami 1600 metreden fazla yürümeyeceği bir uzaklıkta, mahalle birlikleri arasında dağılması yönündedir. Lewis (1957)'ye göre, nüfus yoğunluğunun dekara yaklaşık 4-5 kişiden az olduğu durumlarda küçük bir spor alanı, 1600 metre yarıçapında bir alana hizmet edebilir. Nüfus yoğunluğunun dekara bir kişi ve az olduğu durumlarda ise, hizmet alanının çapı 3200 metre veya 4800 metreye kadar çıkabilmektedir. Butler (1958) ise, genellikle bir spor alanının en fazla her evden 800-1600 metre uzaklıkta olması gerektiğini öne sürmüştür (Akdoğan, 1972).

Aksu (1997)'nin belirttiğine göre, spor tesislerinin sayısal ve niteliksel kapsamının saptanması, yerleşim biriminin büyüklüğüne ve bu yerleşim biriminin özelliğine göre oluşmaktadır. Aksu (1997) yaptığı bir çalışmada, yerleşim büyüklüğüne göre spor tesisi gereksinmesini 5000-100 000 arasında değişen nüfus grupları için olması gereken tesis türü ve sayılarını belirtmiş ve Ankara kenti spor alanlarının ilçe nüfuslarına göre spor alanı gereksinmesini saptamıştır.

Bu çalışmada, Çankırı il merkezinde yer alan spor alanlarının mevcut durumları, genel özellikleri, planlama prensipleri ve standartları incelenerek, spor alanlarının yeterliliği alansal, tesis türü ve kent içindeki dağılımları açısından ortaya konulmuş, belirlenen sorunlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Materyal ve Yöntem

Araştırma materyalini, Çankırı il merkezinde yer alan spor alanları oluşturmaktadır. Çankırı ili; İç Anadolu Bölgesinin kuzeybatısında, 40° 30' ve 41° kuzey enlemleri ile 32° 30' ve 34° doğu boylamları arasında yer almaktadır. İlin kuzeyinde Kastamonu ve Zonguldak, batısında Bolu, güneyinde Ankara, doğusunda ise Çorum illeri bulunmakta olup; yüzölçümü 2210 km², denizden yüksekliği de 736 metredir (Anonim,2006).

Bu çalışma; veri toplama, analiz ve değerlendirme-öneriler olmak üzere üç aşamada yürütülmüştür. Araştırmanın ilk aşaması birbiriyle ilişkili iki adımdan oluşmaktadır. İlk adımda, çalışma konusuna yönelik olarak veri elde etmek amacıyla konuyla ilgili yapılmış tez,

makale, araştırma, kitap ve internet dökümanları incelenmiştir. İkinci adımda ise çalışma alanına ilişkin olarak veri toplanmıştır. Bu amaçla kentteki spor alanlarına ilişkin veriler; Çankırı Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nden, Çankırı Belediye Başkanlığı Park ve Bahçe Müdürlüğü'nden, Çankırı Karatekin Üniversitesi Rektörlüğü Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı'ndan, nüfusa ilişkin veriler; Devlet İstatistik Enstitüsü web sayfasından, imar ile ilgili veriler ise Çankırı Belediye Başkanlığı İmar Müdürlüğü'nden elde edilmiştir. Ayrıca elde edilen veriler doğrultusunda spor alanlarına tek tek gidilerek yerinde gözlemler ve ölçümler yapılmıştır.

İkinci aşamada, elde edilen verilerle oluşturulan teorik çerçeve doğrultusunda Çankırı

il merkezindeki spor alanları; mekansal özelliklerine göre sınıflandırılıp, genel özellikleri, planlama prensipleri ve standartları açısından analiz edilmiştir. Spor alanlarının hizmet alanları ve kent halkının bu alanlara yürüyüş mesafesinde ulaşımını analiz etmek amacıyla Coğrafi Bilgi Sistemi'nden yararlanılmıştır. Bu amaçla, cad tabanlı (Autocad programıyla hazırlanmış) Çankırı Kenti İmar Planı CBS ortamına aktarılarak, bu plan üzerinde spor alanları belirlenmiş, bu alanların çevresinde 1600 metre yarıçapında tampon alanlar oluşturulmuştur. Bu işlem için ArcGIS yazılımında yer alan yakınlık analizi butonu kullanılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Çankırı il merkezi nüfusu, merkez ilçe ve merkez ilçeye bağlı belde ve köyler ile birlikte, 2009 yılı ADNKS (Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi) nüfus sayım sonuçlarına göre; %49,52 (39830)'si kadın, %50,472'si erkek olmak üzere toplam 80431 kişiden oluşmaktadır (Anonim, 2010a). İl merkezi nüfusunu oluşturan yaş grupları ise; 0-14 yaş grubu 18 737 kişi (9647'si erkek, 9090'ı kadın), 15-24 yaş grubu 14551 kişi (7702'si erkek, 6849'u kadın), 24-39 yaş grubu 18947 kişi (9616'sı erkek, 9331'i kadın), 40-54 yaş grubu 15432 kişi (7739'u erkek, 7693'ü kadın), 55-69 yaş grubu 8358 kişi (3979'u erkek, 4379'u kadın), 70-90+ yaş grubu 4406 kişidir (1918'i erkek, 2488'i kadın) (Anonim, 2010b).

Yaş grupları nüfusu, toplam il merkezi nüfusu içinde değerlendirildiğinde; nüfusun yaklaşık, %23'ünü 0-14 yaş grubu, %18'ini 15-24 yaş grubu, %24'ünü 24-39 yaş grubu, %19'unu 40-54 yaş grubu, %10'unu 55-69 yaş grubu ve %6'sını 70-90+ yaş grubunun oluşturduğu görülmektedir.

2009 yılına göre, Çankırı il merkezi nüfusunun eğitim düzeyi; okuma yazma bilmeyen %5, okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen %18, ilkokul mezunu %26, ilköğretim mezunu %17,4, lise mezunu %22, yüksekokul ya da fakülte mezunu %8, yüksek lisans mezunu %0,5, doktora mezunu %0,1 ve eğitim düzeyi bilinmeyen ise %3 şeklindedir. Buna göre; nüfusun büyük bir bölümünü ilkokul ve lise mezunu grubunun oluşturduğu görülmektedir (Anonim, 2010c).

Çankırı kentindeki çeşitli spor aktivitelerinde aktif olan 8321 lisanslı sporcunun 2217'si bayan, 6104'ü ise erkektir. 2010 yılı itibarıyla lisansını

Araştırmada kamu kurumlarına, özerk kurumlara, eğitim kurumlarına, belediyeye ve özel kurumlara ait spor alanları ele alınmıştır. Eğitim kurumları kapsamına giren ilköğretim ve lise bahçelerinde yer alan spor alanları standartlara uyulmadan yapıldığı için değerlendirmeye alınmamış, bu kapsamda sadece üniversiteye ait spor alanları ele alınmıştır.

Araştırmanın son aşamasında ise, analiz sonuçlarına bağlı olarak Çankırı il merkezindeki spor alanlarının fiziksel olarak yeterliliği hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Böylece mevcut durumu belirlenen spor alanlarının, olumlu ve olumsuz özellikleri ortaya konularak, önerilerde bulunulmuştur.

güncelleyen sporcu sayısı ise, 155'i bayan, 501'i erkek olmak üzere toplamda 656 kişidir. Çankırı'da çeşitli kurumlara ait, 21'i il merkezinde ve 17'si diğer ilçelerde olmak üzere toplam 38 adet spor kulübü faaliyet göstermektedir. 14 spor branşında 16 kadrolu, 8 fahri olmak üzere 24 adet antrenör görev yapmaktadır (Anonim, 2010d).

14 mahalleden oluşan Çankırı il merkezinde, kamu kurumlarının kullanımına ait dört adet stad (Çizelge 1), birer adet spor salonu, jimnastik spor salonu, kapalı yüzme havuzu, tenis kortu, güreş, boks ve judo salonu, üniversiteye ait üç adet kapalı spor salonu, özerk kurumların kullanımına ait iki adet halı saha ve halen yapımı devam eden iki adet sentetik zeminli futbol sahası, belediyeye ait ancak faaliyette olmayan bir adet açık yüzme havuzu bulunmaktadır. Ayrıca belediyeye ait 3 adet parkta kondisyon aletleri bulunmaktadır. Kentte özel kurumlara ait spor alanı yok denecek kadar az olup, oldukça küçük boyutlardadır. Bunlar bir otelin bodrum katında bulunan kondisyon salonu ile bir dükkanda olan boks salonu şeklindedir. Bu alanlar, araştırmada değerlendirmeye alınmamıştır.

İl merkezinde, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 17 adet ilköğretim okulu, 13 adet lise ve dengi okul olmak üzere toplam 30 adet okul bulunmaktadır. Bu okulların büyük bir bölümünde açık spor alanları bulunmaktadır. Ancak bu alanlar, spor alanı olarak planlanmamıştır. Bu nedenle, öğrenciler okul bahçelerini hem bahçe, hem de spor yapmak amacıyla kullanmaktadırlar (Çalt ve Pektaş, 2009). Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı

kurumlarda bulunan ve herhangi bir standarta göre yapılmamış bu alanlar, araştırma kapsamına alınmamıştır.

Ayrıca kentte 2007’de kurulan ve 2010 yılı itibarıyla yaklaşık 7000 öğrencisi bulunan Çankırı Karatekin Üniversitesi’ne ait beş fakülte, bir yüksekokul ve dört adet meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Bu kuruma ait üç adet kapalı spor salonu ile bir adet kondisyon salonu bulunmaktadır (Anonim, 2010e). Henüz yeterli tesisi bulunmayan ancak, inşaatı halen devam eden üniversite kampüs projesinde stadyum, kapalı spor salonu, kapalı yüzme havuzu, basketbol+voleybol ve tenis sahaları yer almaktadır. Bu tesislerin yapımı tamamlandığında, üniversite öğrencilerinin spor gereksinimleri karşılanmış olacaktır.

Çizelge 1’de Çankırı il merkezinde bulunan spor alanları mekansal özelliklerine bağlı olarak sınıflandırılarak, kapasiteleri, özellikleri ve alanları verilmiştir. Buna göre, Çankırı il merkezinde 10 adet açık, 11 adet kapalı ve bir adet sporlaştırılmış kentsel ve doğal mekan bulunmaktadır.

Çankırı il merkezindeki spor alanlarının toplam alanı (Çizelge 1) 161 dekar olarak hesaplanmıştır. Butler (1958)’e göre yapılan değerlendirmeye bağlı olarak (Akdoğan, 1972), Çankırı il merkezindeki spor alanı gereksinmesi; 402 dekar olarak belirlenmiştir. Araştırma alanında planlama standartlarına erişmek için, 241 dekarlık bir spor alanı daha yapılması gerekmektedir.

Alman Olimpik Komitesi (Deutsche Olympic Committee)’ne göre, Bernatzky’nin de çalışmasındaki değerlere dayalı olarak bir kentte spor alanları planlanırken, kişi başına 4 m² düşecek şekilde planlanmalıdır (Demir ve Bulut, 2005). Yapılan değerlendirmelere göre, Çankırı kentinde kişi başına düşen spor alanı miktarı 2 m² olarak hesaplanmıştır.

Butler (1958) spor alanlarının asgari ölçüsünün 60-65 dekardan az olmaması gerektiği ifade etmesine karşın (Akdoğan, 1972), Chaira ve Koppelman (1969)’a göre ise spor alanlarının alan büyüklüğü 40-60 dekar olmalıdır (Bakan ve Konuk, 1987). Araştırma alanındaki spor alanlarının büyüklüğü, bir tane spor alanı dışında bahsi geçen alan değerlerinden azdır. Alan büyüklüğü asgari ölçüden fazla olan bu spor alanı, iki adet toprak yüzeyli stadın yan yana bulunduğu Ballica I ve Ballica II Stadları’dır.

Aksu (1997), nüfusu 5000-100 000 arasındaki yerleşim alanlarının spor tesisi gereksinmelerini tesis türü ve sayılarına göre belirtmiştir. Çankırı il merkezi nüfusu, 80001-90000 aralığındaki nüfus grubuna girmektedir. Bakan ve Konuk (1987) ise, rekreasyon alanları ve donatım ilkelerini alan ve tesis ile ölçütlerine göre belirtmişlerdir. Çankırı il merkezinin mevcut spor tesisleri, Bakan ve Konuk (1987) ile Aksu (1997) doğrultusunda değerlendirilerek, il merkezinin spor tesisi gereksinmesi tesis sayısı ve türü açısından belirlenmiştir.

Çizelge 2’de belirtildiği üzere, il merkezinin nüfusuna göre, kentte 28 adet tesise daha ihtiyaç duyulmaktadır. Tesis türü açısından değerlendirildiğinde gereksinme duyulan tesisler; sırasıyla basketbol-voleybol, tenis kortu, açık yüzme havuzu ve futbol sahası biçimindedir. Ayrıca mevcut tesisleri yeniden gözden geçirilmesi gereklidir.

Aksu (1997)’e göre, nüfus grubu 80001-90000 arasında olan yerleşmelerde olması gereken stadyumun (Şekil 1) 10000 kişilik olması gerekirken, Çankırı kentinde yer alan stadyum 5000 kişilik bir kapasiteye sahiptir (Çizelge 2). Bu stadyumda atletizm pisti ve tenis kortu da mevcuttur. Stadyumda açık ve kapalı tribünlerin altı güreş ve judo salonu olarak kullanılmaktadır. Stadyumun çevresinde yer alan boş alanlar, gelişigüzel bir biçimde spor amaçlı kullanılmaya çalışılmaktadır. Bu alanların yeşil alan olarak düzenlenmesi yerinde olacaktır.

Futbol sahası standart ölçüleri 70x105 metre, minimum ölçüleri ise 45-60x90 metredir (Bakan ve Konuk, 1987). Çankırı il merkezindeki futbol sahalarının ölçüleri bu kapsamda değerlendirildiğinde, standartlar dahilinde olduğu görülmektedir.

İl merkezinde mevcut olan 4 adet futbol sahasından ikisi çim yüzeyli, diğer ikisi ise toprak yüzeylidir. Yapımı bitmek üzere olan iki adet saha ise, sentetik yüzeyli olarak inşa edilmektedir. Kentteki toprak yüzeyli sahalar oldukça bakımsız durumdadır (Şekil 2).

50000 kişilik bir nüfus için bir adet olimpik kapalı yüzme havuzu önerilmektedir (Bakan ve Konuk, 1987). Çankırı il merkezinde yer alan kapalı yüzme havuzu yarı olimpik niteliktedir. Bu havuz kışın kullanım maliyetinin yüksek olması gerekçesiyle kullanılmamakta, yazın kullanılmaktadır. Ayrıca, araştırma alanında bir adet açık yüzme havuzu bulunmasına rağmen kullanılmamaktadır. Bu havuzun bulunduğu alan,

Çizelge 1. Çankırı il merkezindeki spor alanlarının mekansal sınıflandırılmasına göre özellikleri (Anonim, 2010d ; Anonim, 2010e; Anonim, 2010f)

Table 1. According to classification of spatial in Çankırı provincial center sports fields properties

Spor alanının mekansal özelliği <i>The spatial properties of sport area's</i>	No No	Spor alanı adı <i>The name of sport area</i>	Spor alanının kapasitesi (kişi) <i>The capacity of sport area's (person)</i>	Spor alanının özelliği <i>The characteristic of sport area's</i>	Spor alanının yeri <i>The location of sport area's</i>	Spor alanının alanı (m ²) <i>Sport area's area (m²)</i>
Açık Spor Alanları <i>Outdoor Sport Areas</i>	1	Atatürk Stadı	5000 Kapalı:3350 Açık:1650	Çim yüzeyli, Atletizm pistli,	AHR Mah.	35 180
	2	Fatih Stadı	600	Çim yüzeyli	Fatih Mah.	20 000
	3	Balıca Stadı 1 nolu saha	100	Toprak yüzeyli	AHR Mah.	81 470
	4	Balıca Stadı 2 nolu saha	Seyircisiz	Toprak yüzeyli	AHR Mah.	
	5	Halı saha	Seyircisiz	Halı	Kırkevler Mah.	1344
	6	Halı saha	Seyircisiz	Halı	Cumhuriyet Mah.	1344
	7	Halı saha	Seyircisiz	Halı	Fatih Mah.	1344
	8	Tenis Kortu	Seyircisiz	Sentetik zemin	AHR Mah. (Atatürk Stadı açık tribün yanı)	974.266
	9	Judo Kamp Eğitim Merkezi	Seyircisiz	Sentetik zemin	AHR Mah.	7140
	10	Judo Kamp Eğitim Merkezi	Seyircisiz	Sentetik zemin	AHR Mah.	4050
Kapalı Spor Alanları <i>Indoor Sport Areas</i>	11	Hasan Fehmi Gökşen Spor Salonu	1000	Parke zemin (basketbol/voleybol)	AHR Mah. (Atatürk Stadı yanı)	1000
	12	Jimnastik Antreman Spor Salonu	Seyircisiz	Parke zemin	AHR Mah. (H.F.G. Spor Salonu yanı)	480
	13	Kapalı Yüzme Havuzu	250	Yarı olimpik	AHR Mah. (Atatürk Stadı yanı)	3600
	14	Güreş Salonu	Seyircisiz	Sentetik zemin	AHR Mah. (Atatürk Stadı açık tribün altı)	Atatürk stadı alanı içinde hesaplanmıştır

Çizelge 1. Çankırı il merkezindeki spor alanlarının mekansal sınıflandırılmasına göre özellikleri (Çizelge 1'in devamı) (Anonim, 2010d; Anonim, 2010e ; Anonim, 2010f)

Table 1. According to classification of spatial in Çankırı provincial center sports fields of properties (continued Table 1')

Spor alanının mekansal özelliği <i>The spatial properties of sport area's</i>	No No	Spor alanı adı <i>The name of sport area</i>	Spor alanının kapasitesi (kişi) <i>The capacity of sport area's (person)</i>	Spor alanının özelliği <i>The characteristic of sport area</i>	Spor alanının yeri <i>The location of sport area's</i>	Spor alanının alanı (m ²) <i>Sport area's area (m²)</i>
Kapalı Spor Alanları <i>Indoor Sport Areas</i>	15	Boks Salonu	Seyircisiz	Mozaiik kaplı	AHR Mah.(Havuz üstü)	Havuz alanı içinde hesaplamıştır
	16	Judo Salonu	Seyircisiz	Parke zeminli	AHR Mah. (Atatürk Stadi kapalı tribün altı)	Atatürk stadi alanı içinde hesaplamıştır
	17	Atış Poligonu	Seyircisiz	Mozaiik Kaplı	AHR Mah. (Atatürk Stadi Altı)	Atatürk stadi alanı içinde hesaplamıştır
	18	ÇKÜ Sağlık Yüksekokulu Spor Salonu	160	Parke zemin	Aksu Mah.	920
	19	ÇKÜ Meslek Yüksekokulu Spor Salonu	139	Parke zemin	Aksu Mah.	972
	20	ÇKÜ Ballica Kapalı Spor Salonu	231	Parke zemin	AHR Mah.	1575
	21	ÇKÜ Sağlık Yüksekokulu Kondisyon Salonu	-	Parke zemin	Aksu Mah.	214
Sporlaştırılmış Kentsel ve Doğal Mekanlar <i>Urban and Natural Areas converted to Sport</i>	22	Kondisyon aletleri	-	Beton ve toprak	Ergenekon parkı (AHR Mah.), 80.yıl parkı (Buğdaypazarı Mah.), Atatürk Stadi (AHR Mah.)	35
Toplam Alan:						161 642.266 (m ²) (161 dekar)

Çizelge 2. Çankırı il merkezi spor tesis türleri ve tesis gereksinmesi (Bakan ve Konuk, 1987; Aksu,1997)

Table 2. Types of sport facility and need of facility in Çankırı provincial center

Çankırı Kenti Çankırı City		Nüfus Grubu: 80 001-90 000 Population Group: 80 001-90 000	
Tesis türü The types of facility	Mevcut Exist	Olmaması gereken Ought to be	Gereksinme Duyulan Need to be
Basketbol-Voleybol	4	18	14
Futbol Sahası ¹	6	9	3
Tenis Kortu	1	9	8
Stadyum(10000 kişi)	1 (5000 kişi)	1	1 (10000 kişi)
Spor Salonu	4	4	0
Açık Yüzme Havuzu	0	2	2
Kapalı Yüzme Havuzu	1	1	0
Toplam	17	44	28

¹ Halı sahalar değerlendirme dışında tutulmuştur.

(a)

Şekil 1. (a) Atatürk Stadyumu
Figure 1. (a) Atatürk Stadium

(b)

(b) Stadyumun çevresinde gelişigüzel kullanılan alan
(b) The area of used indiscriminately around stadium

(a)

Şekil 2. (a) Balıca Stadı
Figure 2. (a) Balıca Stad

(b)

(b) Balıca Stadında yer alan bakımsız donatı (Çalt ve Pektaş, 2009)
Figure 2. (b) The neglected equipment of exist in Balıca Stad

rekreasyon alanı olarak projelendirilmiştir. Bu projeye göre, açık yüzme havuzu tamamen kaldırılacaktır. Oysa ki Aksu (1997)'ye göre,

nüfusu 80001-90000 olan yerleşmelerde en az iki adet açık yüzme havuzu bulunmalıdır.

(a)

(b)

Şekil 3. (a) Tenis kortu donatısı (b) Tenis kortundan genel bir görünüm
Figure 3. (a) The equipment of Tennis Court (b) The view of tennis court

Standart tenis kortu ölçüleri, tekler için 8.23 x 23.77 metre, çiftler için ise 10.97 x 23.77 metredir.

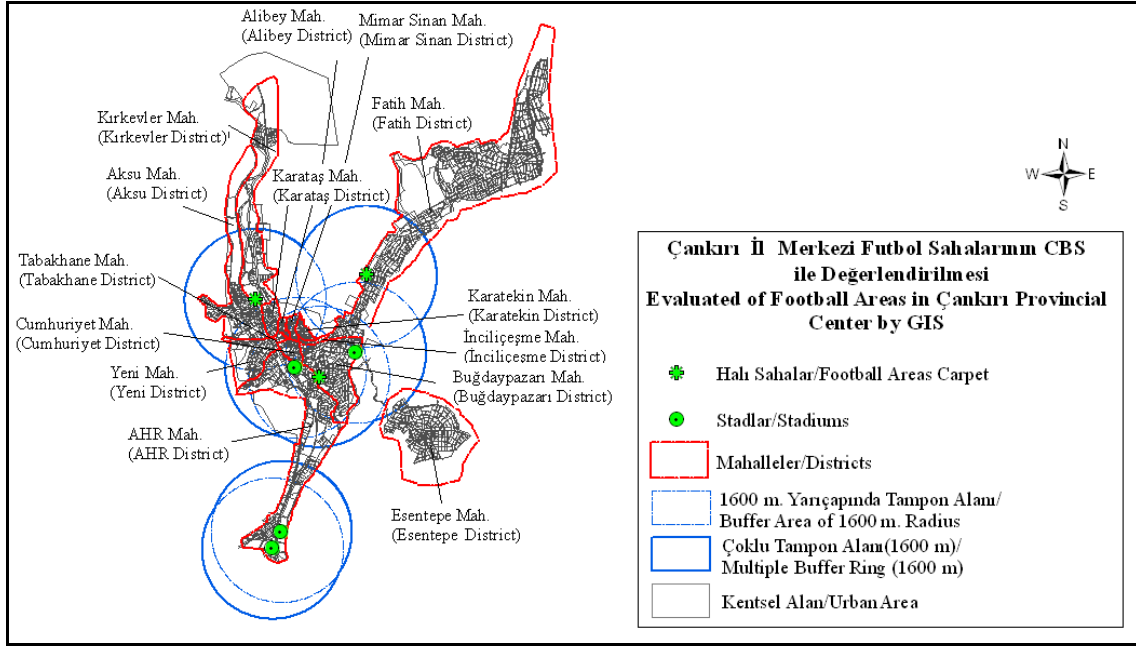
(Başal ve Ark., 1997). Çankırı il merkezindeki tenis kortu ölçüleri, bu anlamda standartlara uygundur. Tenis kortu çevresinde izleyiciler için oturma alanı bulunmamaktadır. Kortta kullanılan hakem koltuğu ise oldukça bakımsız durumdadır (Şekil 3).

Tesis olarak içinde en fazla spor etkinliğinin yapıldığı kapalı spor salonları seyircili ya da seyircisiz olabildiği gibi, gösteri, antrenman- eğitim ve sosyal amaçlı olarak tasarlanmaktadır. Barındırdığı spor aktivitelerinin gerektirdiği mekansal niteliklerine göre şekillenmektedir. İçinde hentbol, voleybol gibi takım sporlarının ve/veya güreş, boks, halter gibi bireysel sporların yapılmasına olanak sağlayacak şekilde çeşitli boyutlarda tasarlanmaktadır (Aksu, 1997). Araştırma alanında bulunan kapalı spor salonları çeşitli spor dallarına göre tasarlanmamıştır. Örneğin; Hasan Fehmi Gökşen (HFG) Spor Salonu'nda sadece basketbol ve voleybol sahaları mevcuttur. Güreş, judo, boks salonu için özel bir salon yapılmamış, stadyumun altında ya da havuz binasındaki boş alanlara yerleştirilmişlerdir. Bu salonlar, antrenman amaçlı olarak kullanılmaktadır.

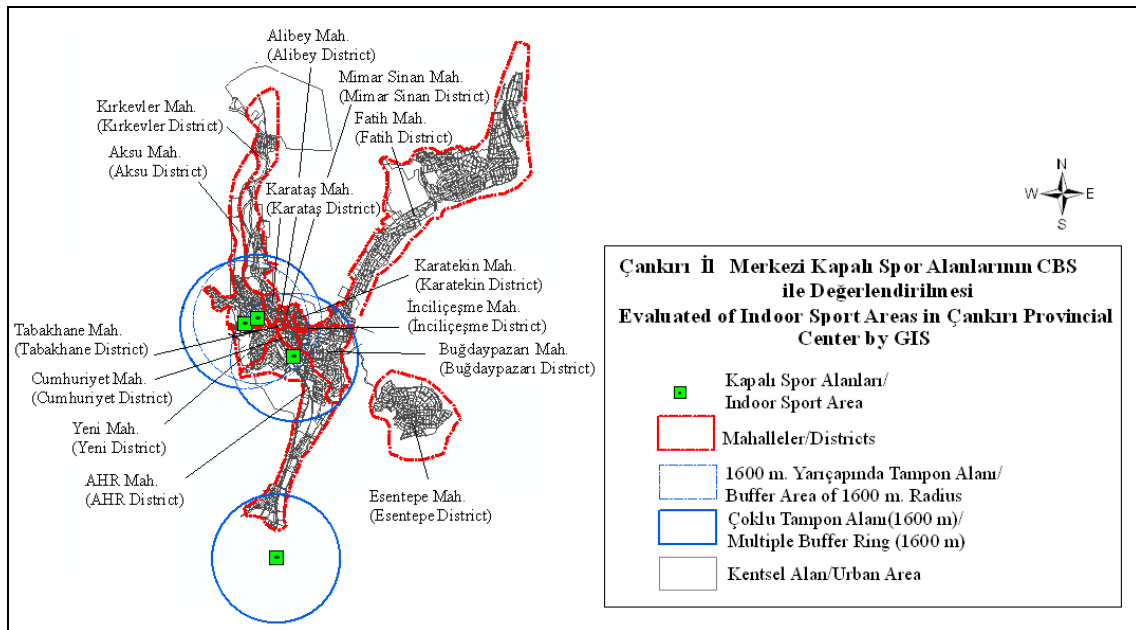
Üniversiteye ait olan spor salonlarında; basketbol, voleybol, hentbol, badminton ve ihtiyaç duyulduğunda çeşitli spor branşları da yapılabilmektedir. Kondisyon salonunda ise;

fitness, step, aerobik ve plates çalışmaları yapılmaktadır (Anonim, 2010e).

Çankırı il merkezindeki spor alanlarının hizmet alanları ve yürüyüş mesafesindeki ulaşım durumları Butler (1958) ve Lewis (1957)'ye göre değerlendirilmiştir (Akdoğan, 1972). Bu amaçla CBS ortamında Çankırı Kenti İmar Planı üzerinde spor alanları; kapalı spor salonları, futbol sahaları (stadyum ve halı sahalar da dahil olmak üzere) ve kapalı havuz olarak gruplandırılmıştır. Bu alanların çevresine 1600 metre yarıçapında tampon alanlar çizilmiştir. Bu alanların kapsadığı mahalleler değerlendirilerek, Çankırı il merkezinde yer alan spor alanlarının hizmet alanları ve yürüyüş mesafesindeki ulaşım durumları analiz edilmiştir. İl merkezindeki futbol sahalarının çevresinde oluşturulan 1600 metre yarıçaplı tampon alanlarına göre, futbol sahalarının kenti oluşturan 14 mahalleden dokuzuna tamamen, Fatih Mah., Kırkevler Mah., AHR Mah. ve Aksu Mah.'ne kısmen hizmet ettiği belirlenmiştir. Esentepe Mah.'ne ise futbol sahası düşmemektedir (Şekil 4). Şekil 5'te Çankırı il merkezinde yer alan kapalı spor alanlarının çevresinde oluşturulan 1600 metre yarıçaplı tampon alanlara göre, kapalı spor alanlarının 14 mahalleden dokuzuna tamamen, Aksu Mah., Kırkevler Mah. ve AHR Mah.'nin hemen hemen yarısına ve Fatih Mah.'ne kısmen hizmet ettiği, Esentepe Mah.'ne ise kapalı spor alanı düşmediği görülmektedir.

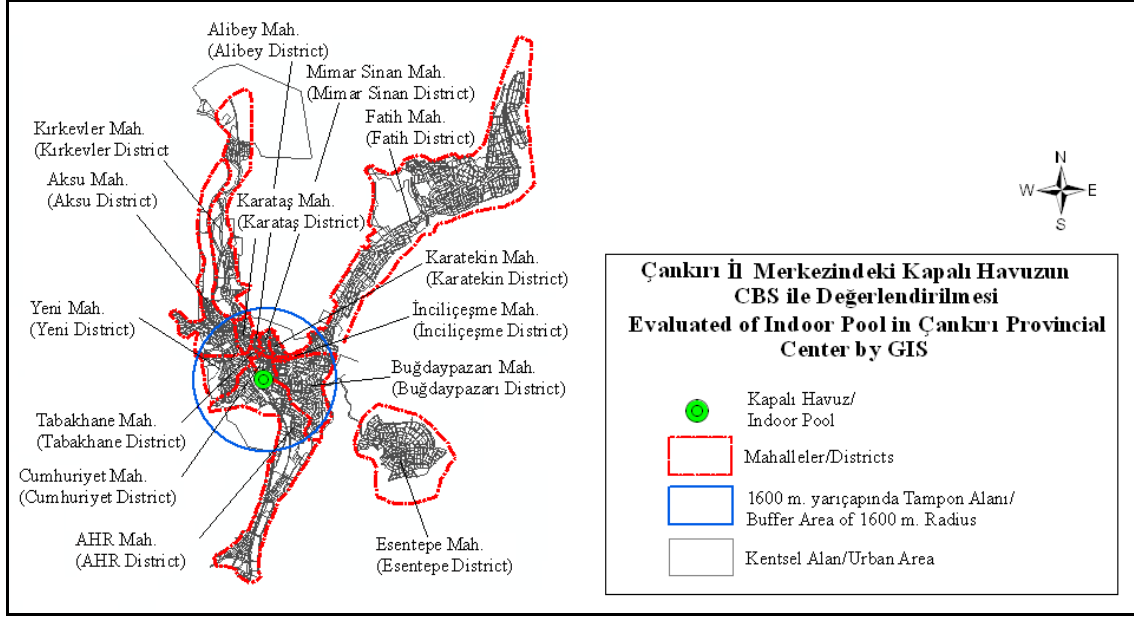
Şekil 4. Çankırı İl Merkezi Futbol Sahalarının CBS ile Değerlendirilmesi
Figure 4. Evaluated of Football Areas in Çankırı provincial center by GIS

Şekil 5. Çankırı İl Merkezi Kapalı Spor Alanlarının CBS ile Değerlendirilmesi
Figure 5. Evaluated of Indoor Sport Areas in Çankırı provincial center by GIS

İl merkezinde yer alan yarı olimpik olan kapalı havuzun çevresinde oluşturulan 1600 metre yarıçaplı tampon alana (Şekil 6) göre, kapalı havuzun kenti oluşturan 14 mahalleden dokuzuna tamamen, dördüne ise kısmen hizmet ettiği Şekil 6'da görülmektedir.

Bahsi geçen dört mahalle ise, Aksu Mah., Kırkevler Mah., AHR Mah. ve Fatih Mahallesi'dir. Kapalı havuzun diğer spor alanlarında görüldüğü gibi, Esentepe Mah.'ne hizmet etmediği belirlenmiştir.

Şekil 6. Çankırı İl Merkezindeki Kapalı Havuzun CBS ile Değerlendirilmesi
Figure 6. Evaluated of Indoor Pool in Çankırı provincial center by GIS

Bu analizlere göre, il merkezinde yer alan futbol sahalarının, kapalı spor alanlarının ve kapalı havuzun dengeli bir biçimde dağılmadığı, bazı mahallelere birden fazla futbol ve kapalı spor alanı düşerken, bazılarının bir bölümüne düştüğü, bir mahalleye ise hiçbir spor alanının düşmediği belirlenmiştir. Buna göre, il merkezinde bulunan spor alanları, hizmet alanları ve yürüyüş mesafesi açısından mahalle birliklerine dengeli dağılmamaktadır.

Sonuç

Spor alanları, kentlerde boş alanlara gelişigüzel yerleştirilmemeli, kentlerin imar planlarının yapımında park ve rekreasyon alanlarıyla birlikte ele alınarak geliştirilmelidir. Bu alanlar, kentin tümünde dengeli olacak biçimde dağılmalı ve insanların spor alanlarından olabildiğince fazla yararlanması sağlanmalıdır. Bu nedenlerle, bu alanlara halkın ulaşımı da kolay olmalıdır. Spor alanlarının planlanmasında, bu konuyla ilgili profesyonel disiplinlerin birlikte çalışması sağlanmalı, buna ek olarak; kurumlar arası işbirliği ortamı da oluşturulmalıdır. Ayrıca planlama prensiplerinin kağıt üzerinde kalmayarak, uygulamaya geçirilmesi mutlaka sağlanmalıdır (Kelkit ve Ak, 2003).

Çankırı il merkezinde 10 adet açık, 11 adet kapalı spor alanı ve bir adet sporlaştırılmış kentsel ve doğal mekan mevcuttur. Araştırma

sonuçlarına göre, 80431 nüfuslu Çankırı il merkezinde kişi başına düşen spor alanı miktarı 2 m² olarak belirlenmiştir. Genel olarak kişi başına düşmesi gereken spor alanı miktarı ise 4 m²'dir. Çankırı ilinde kişi başına düşen değer, olması gereken değer yarısıdır. İl merkezinde spor alanlarının toplam alanı, 161 dekar'dır. İl merkezinin nüfusuna göre, spor alanı gereksinimi ise 402 dekar olarak belirlenmiştir. Araştırma alanında planlama standartlarına erişebilmek için, 241 dekarlık bir spor alanına daha gereksinim duyulmaktadır. Ayrıca il merkezi nüfusuna dayalı olarak yapılan değerlendirmelere göre 28 adet tesise daha ihtiyaç olduğu saptanmıştır. Tesis türü açısından ise; sırasıyla basketbol-voleybol, tenis kortu, açık yüzme havuzu ve futbol sahasına ihtiyaç bulunmaktadır. Spor alanlarının alansal büyüklüğünün olması gereken asgari ölçüsü 40-60 dekar'dır. Araştırma alanındaki spor alanlarının büyüklüğü Balıca Stadları dışında bu değer altındadır. Kentteki spor alanlarının kapasitesi ise, nüfusa göre değerlendirildiğinde, olması gerekenden düşük olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna Atatürk Stadyumu ve kapalı havuz örnek olarak verilebilir.

Araştırma alanında yapılan gözlemler sonucunda özellikle kamu kurumlarına ait olan spor alanlarının oldukça bakımsız durumda olduğu görülmüştür. Spor alanlarının

çevresindeki bahçelerde boş bölgelerin plansız bir biçimde spor amaçlı olarak kullanıldığı ve bu alanların neredeyse hiçbirinde yeşil alan bulunmadığı, bitkisel materyal kullanımına önem verilmediği ve bitkisel tasarım yapılmadığı belirlenmiştir.

Eğitim kurumlarından sadece üniversiteye ait spor alanlarının olduğu, Milli Eğitim Bakanlığı'na ait okullarda ise özel olarak spor alanı ayrılmadığı, okul bahçelerinin çoğunun hem bahçe, hem de spor amacıyla kullanıldığı gözlenmiştir.

Çankırı il merkezindeki spor alanlarının hizmet alanları ve yürüyüş mesafesindeki ulaşımının belirlenmesine yönelik olarak CBS ile yapılan analizlere göre, futbol sahalarının, kapalı spor alanlarının ve kapalı havuzun kent içinde dengeli bir biçimde dağılmadığı, kentin bazı mahallelerine birden fazla, bazılarının bir bölümüne spor alanı düşerken, bir mahalleye ise hiçbir spor alanının düşmediği belirlenmiştir. Kentte spor alanlarının daha dengeli bir biçimde dağılımını sağlamak amacıyla; Esentepe, Kırkevler, Aksu, Fatih ve AHR Mahallerinde halkın ihtiyacı ve istekleri ile alan kullanımlarıyla ilişkili olarak spor alanlarının yapılması gerekmektedir.

Kentte birçok spor dalını içinde barındıran bir spor kompleksinin olmadığı, bunun yerine dağınık bir biçimde tek bir dala ya da iki spor dalına hitap edecek şekilde spor alanlarının mevcut olduğu belirlenmiştir. Atatürk Stadyumu ve kapalı havuz, bünyelerinde

farklı spor dallarını içermektedirler. Ancak bu farklı dallar bir plan dahilinde ve kompleks biçiminde gelişmemiş, boş bölgelere yerleştirilmişlerdir. Bu da düzensizliğe ve karmaşaya neden olmuştur.

Sonuç olarak, Çankırı il merkezinde spor alanlarının planlanmasında, bu alanların kentte homojen bir biçimde dağılmasına, kentsel yeşil dokuyla birlikte gelişmesine, kent halkının yaş grubu ve eğitim düzeyi gibi demografik yapılarının ve isteklerinin dikkate alınmasına özen gösterilmediği, mevcut spor alanlarının ise kapasite, büyüklük, hizmet alanı, tesis türü ve sayısı açısından yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Çankırı il merkezinde yapılacak spor alanı planlamalarında, kentin demografik yapısına, halkın isteklerine ve planlama kriterlerine özen gösterilmeli ve kentteki mevcut spor alanlarının durumu da dikkate alınmalıdır. Ayrıca yeni yapılacak spor alanlarının, kentin park ve rekreasyon alanlarıyla birlikte düşünülerek yapılmasına özen gösterilmelidir. İl merkezinde birçok spor dalını aynı anda bünyesinde barındıran kompleks bir spor alanına ihtiyaç olduğu oldukça açıktır. Kent içinden geçen Tatlıçay'ın kıyı bandında spor amaçlı kullanımların (yürüyüş, koşu, kondisyon alanları vb) oluşturulması, kent halkının spordan daha fazla faydalanmasını sağlayacaktır. Bu yönde çalışmaların yapılması Çankırı kenti açısından olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Kaynaklar

- Akdoğan, G., 1972. Beş Büyük Şehirde Çocuk Oyun Alanları, Okul Bahçeleri ve Spor Alanlarının Yeterlikleri ve Planlama Prensipleri Üzerinde Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 522, Ankara, 84 s.
- Aksu, A. 1997. Spor Tesisi Tasarımına Yönelik Planlama ve Programlama Önerileri-Ankara Örneği. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 197 s.
- Anonim, 2006. http://ww2.cedgm.gov.tr/icd_raporlari/cankiri_icd2006.pdf.
- Anonim, 2010a. http://report.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2=&report=turkiye_il_ilce_yasgr.RDF&p_il1=18&p_ilce1=1232&p_kod=3&p_yil=2009&p_dil=1&desformat=html&ENVID=adnksdb2Env
- Anonim, 2010b. http://report.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2=&report=ilce_cinsiyet_yasgrp_egitim_koyseh.RDF&p_kod=2&p_il1=18&p_ilce1=1232&p_xkod=egi_tim_kod&p_sehkoy=1&p_yil=2009&p_dil=1&desformat=html&ENVID=adnksdb2Env
- Anonim, 2010c. http://report.tuik.gov.tr/reports/rwservlet?adnksdb2=&report=turkiye_ilce_koy_sehir.RDF&p_il1=18&p_ilce1=1232&p_kod=2&p_yil=2009&p_dil=1&desformat=html&ENVID=adnksdb2Env
- Anonim, 2010d. Çankırı kenti spor envanteri. T.C. Başbakanlık GSGM Rapor Ekranı verileri, Çankırı İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü, Çankırı.
- Anonim, 2010e. Çankırı Karatekin Üniversitesi Spor Alanları. Çankırı Karatekin Üniversitesi Rektörlüğü, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Çankırı.
- Anonim, 2010f. <http://www.cankiri-gsim.gov.tr>
- Bakan, K. ve G. Konuk. 1987. Türkiye'de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi, Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü, Yayın No:U5, Tübitak, Ankara, 105 s.
- Başal, M., Y. Memlük, O. Yılmaz, ve E. Kurum, 1997. Peyzaj Konstrüksiyonu, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No:1484, Ankara, 170 s.
- Çalt, Ö. ve O.S. Pektaş, 2009. Açık Alan Spor Tesisleri Bakımından Çankırı Kenti. Lisans Bitirme Tezi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Orman Fakültesi, 40 s.
- Demir, M. and Y. Bulut, 2005. A Study on the Efficiency of the Sports Area in the City of Erzurum. Journal of Applied Sciences, ISSN 1812-5654. 5 (3): 470-475.
- Kelkit, A. and T. Ak, 2003. A Research on the Determination of Sport Areas Planning Principles in Çanakkale City. Pakistan Journal of Applied Sciences. 3 (1):23-29.
- Karaküçük, B. M. 2008. Kentlerde Spor Amaçlı Rekreasyonel Tesislerin Potansiyel Değerlendirmesi: Keçiören Belediyesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 76 s.
